

documenten, bijvoorbeeld ingevolge verzuring, te voorkomen. De spreekster pleitte voor goede gespecialiseerde opleidingen en permanente vorming in verband met conservering, voor de opmaak van professionele calamiteitenplannen en voor de opstart van processen van bewustmaking bij personeel en archiefgebruikers.

Daarnaast werden verschillende sessiegedeelten, rondetafel besprekingen of ateliers bijgewoond. **Remei Perpinyà Morera** (Hogeschool voor Archief en Documentenbeheer - Spanje) stelde de nieuw uitgewerkte Catalaanse hogere archiefstudies voor na de Spaanse onderwijshervorming ingevolge de Bolognaverklaring en de implementatie van de Europese richtlijnen (omtrent cyclische of modulaire structuur, studiepunten, evaluatiesysteem en Europees diploma). **Niklaus Bütikofer** (Universiteit Bern - Zwitserland) toonde aan dat ook in een klein land als Zwitserland een goede en functionele universitaire opleiding voor archivariissen uitgewerkt kan worden. In Bern werd geopteerd voor een postgraduaat, dat deeltijds gevolgd kan worden en dat zich richt tot al wie tewerkgesteld wil worden in archieven, bibliotheken, musea, documentatiecentra, informatiecentra of andere organisaties, die informatie bewaren van meer dan 5 jaar oud. Wegens het kleine rekruterings- en tewerkstellingsgebied is de opleiding sterk interdisciplinair, multicultureel en meertalig opgevat.

Specifiek rond professionele mobiliteit werd er een rondetafel georganiseerd. **Yvonne Bos-Rops** (Nationaal Archief - Nederland) besprak de archiefopleidingen in Nederland, die zich op het universitaire en het polytechnische niveau bevinden. Opleidingen zijn er een noodzakelijke voorwaarde bij elke archivarisvacature en bevorderen de interne binnenlandse mobiliteit. De omvorming van archieven naar Regionale Historische Centra (waar archieven, bibliotheken en musea in kunnen fuseren) doet nu de vrees ontstaan dat ook niet-gediplomeerden als hoofd van RHC's aangesteld zouden kunnen worden. De externe buitenlandse mobiliteit inzake de archiefopleidingen vanuit Nederlands perspectief is thans niet groot: 1 Belg volgt de Archiefschool in Amsterdam en 4 Nederlanders volgen in het buitenland archiefopleidingen (2 in Duitsland, 1 in Italië en 1 in Zwitserland). Vooral de taal blijkt een moeilijk te nemen barrière uit te maken. **Alain Droguet** (Departementaal Archief Var - Frankrijk) bracht zijn ervaringen aan als tewerkgesteld archivaris in Zweden en Frankrijk; **Jone Garmendia** (Nationaal Archief - Groot-Brittannië) haar ervaringen als tewerkgesteld archivaris in Spanje en Groot-Brittannië. **Ferdinand Oppl** (Stads- en Regionaal Archief Wenen - Oostenrijk) haalde enkele goede voorbeelden van archiefopleidingen aan voor alle werkniveaus. Hij blijkt onder meer voorstander te zijn van het instellen van mentoraten voor jonge archivariissen en van grotere mobiliteit tussen de opleidingen van universitair niveau. Om in het buitenland met succes te slagen, moeten volgens de spreker echter een aantal basisvoorwaarden vervuld zijn: kandidaten moeten al een archiefattest van hun land van herkomst bezitten, de geschiedenis van de archivaliek en van de instellingen, en de taal van het nieuw

gekozen land kennen (zowel de historische taal van de documenten als de hedendaagse gebruikte taal).

In een atelier werd het plan van EURBICA (de Europese afdeling van de Internationale Archiefraad) gepresenteerd om een databank uit te werken met alle wetgevende en reglementerende teksten inzake archief in Europa. Een werkgroep ad hoc heeft tot hiertoe een prototype voor een structuur en schema, een model voor de beschrijvingen en een ontwerp van indexatie opgemaakt.

Tijdens de conferentie vond ook de algemene vergadering van EURBICA plaats. De diverse lopende eigen projecten (databank wetgevende teksten en vorming van opleidingsverantwoordelijken in verband met recordsmanagement) werden toegelicht en rapporten uit de Verenigde Staten en Finland in verband met elektronische documenten en archieven voorgesteld (het eerste zoekt naar oplossingen voor de exponentiële toename van het aantal elektronische documenten; het tweede wil metadata specificeren en de overdrachten van digitale bestanden bestuderen). Er werd een stand van zaken gegeven omtrent een project rond de Europese Digitale Bibliotheek en er werden rapporten voorgebracht van diverse Europese archiefverenigingen. De eerstvolgende algemene vergadering zal in april 2007 in Berlijn doorgang vinden.

*Johan Vannieuwenhuysse, voorzitter sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer (VVBAD)
Archivaris Provinciaal Archief West-Vlaanderen
johan.vannieuwenhuysse@west-vlaanderen.be*

FAAD-studiedag: Een nieuw begin

Brussel, 20 mei 2006

Op 20 mei 2006 organiseerde het Forum van Afgestudeerden van de opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer (FAAD) naar jaarlijkse gewoonte zijn studiedag aan de Vrije Universiteit Brussel. Waar vorig jaar alle aandacht uitging naar '50 jaar archiefwet', werd voor de zevende editie gekozen voor 'Een nieuw begin' als overkoepelend thema. Voor welke uitdagingen staat een beginnend archivaris? Hoe moet je een archiefdienst vanaf nul starten of hoe kun je een bestaande dienst verder uitbouwen? In welke mate kan lokale samenwerking nieuwe impulsen geven aan archieven? Vier sprekers brachten elk vanuit hun beroepservaring in privaat- en publiekrechtelijke archieven een doorleefd en herkenbaar relaas. Frank Scheelings, voorzitter van de opleiding, trad op als inleider en moderator van de discussie.

Karel Velle, sinds vorig jaar Algemeen Rijksarchivaris, sprak – anders dan de meeste toehoorders wellicht hadden verwacht – niet over zijn eigen situatie binnen het Algemeen

Rijksarchief, maar focuste op de uitdagingen waar de pas afgestudeerde en pas benoemde archivariissen voor staan. Volgens Velle komt het er in eerste instantie op aan om zo vlug mogelijk vat te krijgen op de omgevingselementen: de organisatorische aspecten, de bedrijfscultuur, het verloop van het zakelijk beheer, de verwachtingen van de klanten aanzien van de archiefdienst?

Velle legde de toevoorders bij wijze van voorbeeld een concreet stappenplan voor. Tijdens de eerste fase is het onontbeerlijk om zich uiterst zorgvuldig te documenteren en met zoveel mogelijk betrokkenen te spreken (en vooral te luisteren) om zo de organisatie en de bedrijfscultuur onder de knie te krijgen.

In een tweede fase moet een SWOT-analyse van de archiefdienst worden uitgevoerd. Het best wordt in een derde fase de nodige tijd besteed aan het opstellen van een planning en het uitwerken van een opdrachtsverklaring van de archiefdienst. Dergelijk 'missionstatement' zou niet meer dan zes tot zeven strategische doelstellingen mogen bevatten. Pas daarna, in een vierde fase, kan werk gemaakt worden van de eigenlijke operationalisering daarvan door middel van projecten. Essentieel voor projecten is dat ze in de tijd beperkt zijn en dat de resultaten gemeten en gecontroleerd moeten kunnen worden.

Velle waarschuwde ervoor dat, hoe mooi zo'n stappenplan in theorie ook mag ogen, er in de dagelijkse realiteit van de werkvloer altijd nieuwe uitdagingen op de archivaris zullen afkomen, waar hij in zijn planning geen rekening mee heeft gehouden. Hij wees in dat verband op de verantwoordelijkheid van de opleiding, het FAAD, de beroepsorganisatie en het steunpunt voor de archieven om afgestudeerden met voldoende bagage te wapenen en om nadrukkelijk te voorzien in permanente vorming en bijscholing. Hij beklemtoonde dat de archivaris van bij het begin nauwkeurig zijn takenpakket moet omlijnen, deels uit zelfbescherming, deels uit pragmatisme.

Sofie De Winter, sinds januari 2004 archivaris bij Ondernemingen Jan De Nul NV te Aalst en sinds dit jaar voorzitter van de heropgerichte Werkgroep Bedrijfsarchieven van de VVBAD, stelde kort het bedrijf voor en deed daarna de aangetroffen archiefsituatie uit de doeken. Jan De Nul NV is als mondiale speler actief op het vlak van de civiele en maritieme bouw, baggerwerken en milieuactiviteiten, telt

ALLE BEGIN IS MOEILIK

bijna 50 dochterondernemingen en heeft ongeveer 3000 medewerkers in dienst. Voor zij in dienst trad, was één persoon, die daartoe geen enkele opleiding had genoten, deeltijds verantwoordelijk voor het archief. Zowat zes strekkende kilometer archief was verspreid over diverse locaties. Nagenoeg de helft van het archief bevond zich in relatief geordende staat in rekken in twee depots. Toen die vol waren, werd een opslagmagazijn in gebruik genomen, waar het archief ongeordend op paletten werd gestapeld in 'kubieke meterdozen'. Ten slotte hielden verschillende diensten hun archief zelf bij.

De Winter getuigde dat ze de eerste maanden nagenoeg integraal besteed had aan de studie van de depots en de opslag van de archieven en aan het ophijsten en bezoeken van de archiefvormende entiteiten. Vanaf de zomer van 2004 kon ze daarna stapsgewijze via deelprojecten vooruitgang boeken. Cruciaal was haar beslissing om vanaf januari 2005 alle depots voor iedereen te sluiten en om een overdrachtsprocedure en een uitleenprocedure voor archieven in te voeren. Er werd inmiddels ook een nieuw archiefdepot gebouwd en De Winter kreeg vier, weliswaar ongeschoolde, medewerkers ter beschikking. De tijd die ze aan hun dagelijkse vorming op de werkvloer moet besteden, is niet te onderschatten. Voor de toekomst beoogt ze vooral de herverpakking van de archieven en wil ze werk maken van selectie en vernietiging. De Winter benadrukte tot slot het belang van een goede rapportering aan het management.

Tom Haeck onderhield het publiek over zijn wedervaren als archivaris van het OCMW van Gent, een functie die hij sinds 1 augustus 2005 bekleedt.

Het Gentse OCMW telt circa 1450 personeelsleden en is verspreid over 31 locaties in de stad. Er kunnen een 60-tal autonome archiefvormers worden onderscheiden. Het archief werd bewaard in drie archiefdepots: in twee ervan werd het archief onverpakt of in 'archiefzakken' bewaard in compactusrekken; in het derde stond het archief in dozen gestapeld op paletten.

Haeck wees erop dat hij de eerste opgeleide archivaris was in die functie, maar dat zijn voorgangster al heel wat in gang had gezet. Zo was beslist om een nieuw gebouw op te richten voor de archiefdienst met alle mogelijke faciliteiten en was de ontwikkeling van een databank voor de overdracht van archief bijna afgerond. Eerder dan zich toe te leggen op de ontsluiting, achtte Haeck het in die omstandigheden en met de beperkte middelen en staf belangrijker om prioriteit te geven aan de ondersteuning van de diensten bij het beheer van hun dynamisch en semidynamisch archief enerzijds en om de verhuizing van de archiefdienst voor te bereiden anderzijds.

Haeck beklemtoonde sterk het belang van persoonlijke contacten met de medewerkers van de verschillende diensten. Hij wees er tot slot op dat ook het administratieve aspect (beheer budget, goedkeuren facturen, personeelsbeleid, rapportering...) van de job niet onderschat mag worden.

Carine Goossens, gemeentearchivaris van Beveren, behandelde de rol van de gemeentearchieven in de erfgoedcel Waasland. Ze schetste de voorgeschiedenis van het Wase erfgoedconvenant, dat in maart 2005 werd ondertekend. Daarin heeft het Waas Archievenoverleg dat in 2003 werd opgericht en waarbij in elke gemeente een verantwoordelijke voor het archief werd aangeduid, een voorttrekkersrol gespeeld. Ook de talrijke andere bestaande intergemeentelijke samenwerkingsverbanden in het Waasland, onder meer het Waas burgemeestersoverleg, vergemakkelijkten de toenadering aanzienlijk.

Daarna wees Goossens op de meerwaarde van het erfgoedconvenant voor de Wase archieven. Onmiskenbaar heeft dat geleid tot meer aandacht bij de lokale besturen voor het archiefwezen, wat zich onder meer heeft geuit in de aanwerving van geschoolde archivariessen in Sint-Gillis-Waas en Beveren. Ook bood het erfgoedconvenant de archiefsector de mogelijkheid om door projecten (in casu: een reizende archieftentoonstelling) meer naar buiten te komen en zo niet alleen een ruimer publiek vertrouwd te maken met zijn werking, maar tegelijk ook de eigen besturen opnieuw te sensibiliseren. De inbreng van archivariessen binnen de erfgoedcel wordt bijzonder gewaardeerd, vooral voor hun historisch-wetenschappelijke achtergrond, hun professioneel karakter en hun inbedding in de stedelijke/gemeentelijke administratie.

Na afloop van de lezingen werd de nodige tijd uitgetrokken voor de discussie tussen de sprekers en het talrijk opgekomen publiek. Op de vraag hoe je als archivaris

zowel je hiërarchische oversten als de administratie en de medewerkers kunt overtuigen van het belang van archiefbeheer, werd nagenoeg gelijklopend geantwoord. Tom Haeck benadrukte het belang van persoonlijke contacten en sensibilisering en wees erop dat hij altijd bereikbaar was voor vragen en problemen. Sofie De Winter verduidelijkte dat het management van Jan De Nul zelf tot het besef was gekomen dat de aanwerving van een geschoolde archivaris noodzakelijk was en dat ze tegenover de diensten steevast argumenteerde dat documenten veel vlotter dan voorheen konden worden teruggevonden. Frank Scheelings vermeldde daarbij ook de waarde van archiefbeheer voor risicospreiding bij beursgenoteerde bedrijven in geval van processen. Carine Goossens gaf aan dat het cruciaal is dat elke gemeente binnen de Wase erfgoedcel de meerwaarde van de intergemeentelijke samenwerking ervaart en dat tegelijk de vrijwilligers niet geschoffeed of overbevraagd mogen worden.

Andere vragen waren specifiek gericht tot Sofie De Winter. Zij verduidelijkte dat het archiefbeheer van Jan De Nul volledig gecentraliseerd wordt te Aalst (ook de archieven van buitenlandse werven en kantoren keren finaal terug), dat de idee van archief als erfgoed er absoluut niet aanwezig is en gaf aan dat de bedrijfscultuur er momenteel nog niet klaar is voor digitaal archiefbeheer, maar dat dit wel dé uitdaging voor de toekomst is.

Frank Scheelings wees in zijn slotbeschouwingen op de gestegen professionalisering in het archiefwezen en de toenemende aandacht bij de lokale besturen voor de sector.

Aansluitend vond nog de Algemene Vergadering van het FAAD plaats. Voorzitter Mariet Calsius gaf een overzicht van de werking van het voorbije jaar en schetste de toekomstplannen van de vereniging. De komende maanden zal prioriteit worden gegeven aan de uitbouw van Digitaal Archiefinitiatie(f), een digitaal forum waarop alumni korte artikelen kunnen publiceren. Het nieuwe huishoudelijk reglement (beschikbaar op www.faad.be) werd door de leden goedgekeurd. Wie dat wenste, kon in de namiddag nog de tentoonstelling '150 jaar Vlaamse studenten te Brussel' bezoeken onder de deskundige leiding van Frank Scheelings.

Bart Coppein, Assistent Afdeling Romeins Recht & Rechtsgeschiedenis, K.U.Leuven, Lid Stuurgroep FAAD
Bart.Coppein@law.kuleuven.be

